

Novi doktorji znanosti

Mateja Demšar

Odpušcanje v Evangeliju po Luku v luči starozaveznih prerokov. Doktorska disertacija. Mentor Maksimilijan Matjaž. Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani, 2011. XVIII, 365 str.

Doktorska disertacija Mateje Demšar z naslovom *Odpušcanje v Evangeliju po Luku v luči starozaveznih prerokov* se dotika ene najpomembnejših tem Svetega pisma, to je vprašanja odpuščanja in sprave oziroma reševanja konfliktov, ki jih povzročita krivda in greh. Študija je nadaljevanje raziskave, ki jo je avtorica izvajala že med magistrskim študijem na frančiškanskem bibličnem inštitutu v Jeruzalemu. V magistrski nalogi je opravila temeljito eksegetsko-teološko analizo Lukovega odlomka o Jezusovem srečanju z grešnico pri farizeju Simonu (7,36-50), v disertaciji pa je posvetila težišče raziskavi semantičnega razmerja med evangelijskim besedilom in tematsko sorodnimi teksti Stare zaveze ter grškimi in judovskimi viri. Prav to razmerje doslej še ni bilo veliko raziskano. Avtorica se v analizi starozaveznih »vzporednic« opira na grški prevod Stare zaveze (Septuaginta) v luči hebrejskega izvirnika, pri tem pa se pokaže specifično hebrejski pomen svetopisemskega pojmovanja odpuščanja. Prav v tem je glavni izziv takšne semantične raziskave. Vsi temeljni teološki pojmi Svetega pisma v grškem prevodu Stare zaveze in v izvirnih novozaveznih besedilih kažejo, da je njihov pomen globlji in širši kakor v nejudovskih grških besedilih, ker izražajo najgloblja osebna razmerja v dojemanju človekovega razumevanja samega sebe in njegovega odnosa do Boga.

Raziskava obsega pet poglavij. V prvem poglavju je na podlagi zgodovinsko-kritične metode in pripovedne analize predstavljena temeljita eksegeza osnovnega raziskovanega odlomka Lk 7,36-50. V drugem poglavju so navzoča vprašanja fizičnega in moralnega zla v izbranih nebibličnih virih, v tretjem poglavju pa izvedena analiza podobnih motivov v LXX ter v judovski, grški in rimski literaturi tedanjega časa. V četrtem poglavju se avtorica osredotoči na preučevanje pomenske zaznamovanosti glagola *afiemi* »odpustiti« v LXX, v zadnjem poglavju pa ob sinhroni analizi razširi raziskavo teme odpuščanja na celotni korpus Lk/Apd.

Demšarjeva v izhodišču svojega dela prikaže več možnih načinov človekovega soočenja z grehom, pri tem je odpuščanje najbolj temeljit in kompleksen proces. Odpuščanju pripada eno najpomembnejših mest v načrtu odrešenja, ki ga močno izpostavi tudi evangelist Luka, tako z literarnimi kakor s teološkimi poudarki. Reševanje človekove krivde ne v Stari zavezi ne v Novi zavezi ne temelji na principu retributivne pravičnosti, ampak na pravičnosti, zasidrani na osebni odnosu med Bogom in človekom. Samo takšna pravičnost dopušča odpuščanje, saj ne zahteva plačila, ampak spreobrnjenje.

Avtorica najprej skrbno zameji in opredeli terminologijo, ki pokriva semantično polje krivde, odpuščanja, sprave in spreobrnjenja, in predstavi historiat raziskav na tem področju. Na podlagi tega postavi temeljno tezo svoje raziskave, da je namreč odpuščanje v Lukovem opusu predstavljeno na poseben način kot trinitarično dejanje. To pomeni udeleženosť vseh treh božjih oseb, Očeta, Sina in Svetega Duha. Da bi lahko to tezo čim nazorneje dokazala, je z različnih vidikov preučila ne le opise odpuščanja v Lk/Apd, ampak tudi njihovo judovsko in starozavezno ozadje. Pri tem se je osredotočila predvsem na preučevanje pomenske zaznamovanosti izrazov, ki jih pri reševanju problema greha uporablja evangelist Luka. Morda bi bilo za osvetlitev odpuščanja zanimivo pregledati še druge izraze, ki jih LXX prevaja iz glagolov *slh* in *sfr*. Žal ostaja zaradi obsežnosti tematike preveč nedorečeno tudi vprašanje odnosa med odpuščanjem in kaznijo v Stari zavezi in v Lk. Priporočljivo bi bilo nadgraditi raziskovanje z vprašanjem odpuščanja na ravni medčloveških odnosov in vprašanje aktualizacije odpuščanja v nekem določenem zgodovinskem kontekstu. Avtorica se je tako omejila predvsem na analizo teme odpuščanja, ki izvira iz predstavitve v odlomku Lk 7,36-50. Pri tem je pokazala ne le na Jezusovo vlogo pri dosegu sprave za grehe človeštva, ampak zlasti na dejstvo, da je on sam glavni akter, ki odpušča, v povezanosti z Očetom in Svetim Duhom. Od Očeta, ki je vir odpuščanja, je prejel oblast odpuščanja in odpušča v moči Svetega Duha. Omemba Svetega Duha pri očiščenju v Kumranu (1QH 8,20; 1QS 3,6-7) in v Ezk 36, 25-27 [LXX] že nakazuje to njegovo vlogo.

Doktorandka v svojih raziskavah izvaja tako sinhrono kakor diahrono analizo besedil. Vprašanja, ki jih odpira tekstna in semantična analiza izbranega odlomka v Lk 7, razlaga z zgodovinsko-kritično analizo in jih razširja z metodami priposedne analize. Njena izvirnost se kaže še posebno v smiselnem izboru in analizi motivov, ki poglobljajo teološko-antropološko sporočilo izbranih tekstov. Zaradi aktualnosti tematike in doslednosti v metodi je doktorska disertacija Mateje Demšar dragocen prispevek eksegeze in teologije k temeljnemu premisleku glede aktualnega vprašanja o spravi v človeku in v družbi.

Maksimilijan Matjaž